

**Південноукраїнський регіональний
інститут післядипломної освіти
педагогічних кадрів**

Педагогічний альманах

Збірник наукових праць

Випуск 12

**ПІВДЕННОУКРАЇНСЬКИЙ РЕГІОНАЛЬНИЙ ІНСТИТУТ
ПІСЛЯДИПЛОМНОЇ ОСВІТИ ПЕДАГОГІЧНИХ КАДРІВ**

ПЕДАГОГІЧНИЙ АЛЬМАНАХ

ЗБІРНИК НАУКОВИХ ПРАЦЬ

ВИПУСК 12

ЧАСТИНА 3

ХЕРСОН

2011

УДК 37.013

ББК 74 я 43

Зареєстровано у Вищій атестаційній комісії України постановою президії ВАК України від 16 грудня 2009 року №1-05/6 (бюлетень № 1, 2010 р.).

Рекомендовано до друку вченою радою Південноукраїнського регіонального інституту післядипломної освіти педагогічних кадрів (протокол № 3 від 20.05.2011 р.).

РЕДАКЦІЙНА КОЛЕГІЯ:

Іван	БЕХ	дійсний член НАПН України, доктор психологічних наук, професор
Євдокія	ГОЛОБОРОДЬКО	член-кореспондент НАПН України, доктор педагогічних наук, професор
Віктор	ОЛІЙНИК	дійсний член НАПН України, доктор педагогічних наук, професор
Віктор	СИДОРЕНКО	член-кореспондент НАПН України, доктор педагогічних наук, професор
Василь	КУЗЬМЕНКО	доктор педагогічних наук, професор, головний редактор
Галина	МИХАЙЛОВСЬКА	доктор педагогічних наук, професор
Марія	ПЕНТИЛЮК	доктор педагогічних наук, професор
Григорій	ПУСТОВІТ	доктор педагогічних наук, професор
Галина	САГАЧ	доктор педагогічних наук, професор
Ніна	СЛЮСАРЕНКО	доктор педагогічних наук, доцент, відповідальний секретар
Ніна	ТВЕРЕЗОВСЬКА	доктор педагогічних наук, професор
Анатолій	ЗУБКО	кандидат педагогічних наук, професор
Ірина	ЖОРОВА	кандидат педагогічних наук, доцент
Сергій	МОЇСЕЄВ	кандидат педагогічних наук, доцент
Наталія	ТЕРЕНТЬЄВА	кандидат педагогічних наук, доцент
Галина	ЮЗБАШЕВА	кандидат педагогічних наук, доцент

Педагогічний альманах: Збірник наукових праць / редкол. В. В. Кузьменко (голова) та ін. Херсон: РПО, 2011. – Випуск 12. – Частина 3. – 305 с.

У збірнику наукових праць відомі дослідники, педагоги-практики загальноосвітніх навчально-виховних закладів, професійно-технічних навчальних закладів, вищих начальних закладів I-II і III-IV рівнів акредитації висвітлюють теоретичні й прикладні аспекти модернізації сучасної освіти. Упровадження висвітлених на сторінках збірника наукових праць матеріалів сприятиме вирішенню різноманітних проблем сучасної загальноосвітньої та професійної школи.

Для науковців і педагогів-практиків загальноосвітніх шкіл, професійно-технічних та вищих навчальних закладів, працівників інститутів післядипломної освіти.

Автори несуть відповідальність за достовірність інформації, точність фактів, цитат, інших відомостей, за порушення авторських прав будь-яких юридичних і фізичних осіб, а також за використання даних, що не підлягають публікації у відкритому друці. Думки авторів можуть не співпадати з думкою редакції. Передрук матеріалів допускається тільки з письмового дозволу редакції. При використанні матеріалів, опублікованих в «Педагогічному альманасі» посилання на збірник наукових праць обов'язкове.

@ Південноукраїнський регіональний інститут
післядипломної освіти педагогічних кадрів

ЗМІСТ

Розділ 1. ТЕОРІЯ І МЕТОДИКА ОРГАНІЗАЦІЇ ВИХОВНОГО ПРОЦЕСУ	5
<i>Слюсаренко Н.В., Філончук З.В.</i> Сучасні економічні цінності та їх роль у формуванні економічної культури учнів	6
<i>Шоробура І.М.</i> Особливості туристсько-краєзнавчої роботи у сучасній школі	12
<i>Кондратенко Г.П.</i> Теоретичні аспекти та практика становлення гуманітарного світосприйняття майбутніх педагогів	17
<i>Левченко Н.Г.</i> Понятійний апарат з кулінарії як складова економічної культури старшокласника	22
<i>Литвиненко І.О.</i> Виховання любові до природи як фактор формування екологічної культури особистості	27
<i>Моїсєєв С.О.</i> Туристично-краєзнавчий похід з учнівською молоддю як чинник гуманізації навчально-виховного процесу сучасної школи	32
<i>Назаренко Г. А.</i> Критерії і показники вихованості культури демократії старшокласників	39
<i>Пентилюк І. С.</i> Етнопсихологічні засади виховання мовної особистості учнів 5-9 класів	42
Розділ 2. ТЕОРІЯ І МЕТОДИКА ОРГАНІЗАЦІЇ НАВЧАЛЬНОГО ПРОЦЕСУ	48
<i>Сидоренко В.К.</i> Концептуальні засади визначення підходів до формування змісту освіти	49
<i>Сидорович М.М.</i> Розвиток теоретичних понять у шкільному курсі про живу природу – шлях поліпшення якості біологічної освіти	55
<i>Барыш Т.В.</i> Особенности реализации социокультурной содержательной линии в процессе изучения лексики русского языка в школе	64
<i>Варавва С.В., Груцьяк В.И.</i> Обучение иностранцев: минимум теоретических сведений о системе русской грамматики на начальном этапе	70
<i>Письменна М.В.</i> Психолого-педагогічні аспекти розв'язування розрахункових задач з хімії	77
<i>Юрженко В.В.</i> Домінанти формування стандартів змісту освітньої галузі «Технологія» в основній школі	81
Розділ 3. ТЕОРІЯ І МЕТОДИКА ОРГАНІЗАЦІЇ ПРОФЕСІЙНОГО НАВЧАННЯ	87
<i>Борисов В.В., Борисова С.В.</i> Використання методу технологічної реконструкції у підготовці вишивальниць у системі професійно-технічної освіти	88
<i>Білан А.М.</i> Компетентнісний підхід до підготовки водіїв сучасних автотранспортних засобів в умовах професійного навчання старшокласників	94
<i>Ваколя Т. І.</i> Мотивація як чинник формування дослідницької компетентності майбутнього педагога	98
<i>Іванченко Є. А.</i> Засоби інтеграції у сучасних вимірах освіти	103
<i>Кохановська О.В.</i> Основні підходи до визначення ефективності дистанційного навчання майбутніх економістів фахових дисциплін	112
<i>Крамаренко Т. А.</i> Педагогічні умови підготовки майбутніх інженерів-педагогів некомп'ютерного профілю до використання комп'ютерних технологій у професійній діяльності	119
<i>Крохмаль І. М.</i> Компоненти професійної готовності фахівця з документознавства та інформаційної діяльності	124
<i>Кубанов Р. А.</i> Тенденції постмодернізму в освіті: використання технологій НЛП у професійній підготовці майбутніх маркетологів	132
<i>Кузьма-Качур М.І.</i> Структурно-функціональна модель професійної підготовки майбутніх учителів до краєзнавчої роботи в початкових класах	138
<i>Маргіта Н.М.</i> Фактори формування готовності майбутніх вихователів до організації дитячого експериментування	143
<i>Назаренко В.С.</i> Структурно-функціональна модель розвитку інформаційно-комунікаційних компетентностей учителів	150
<i>Онопченко С.В.</i> Пріоритетні напрямки розвитку інженерно-педагогічної освіти в Україні. ...	155
<i>Понзель У.В.</i> Професійна компетентність педагога в контексті підготовки майбутнього вчителя початкових класів	160

ДК [378:62.007.2]:004

Крамаренко Т. А.*

ПЕДАГОГІЧНІ УМОВИ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ ІНЖЕНЕРІВ-ПЕДАГОГІВ НЕКОМП'ЮТЕРНОГО ПРОФІЛЮ ДО ВИКОРИСТАННЯ КОМП'ЮТЕРНИХ ТЕХНОЛОГІЙ У ПРОФЕСІЙНІЙ ДІЯЛЬНОСТІ

У статті визначено поняття чинника й умови, а також на основі виявлених суперечностей між сучасною системою професійної підготовки інженера-педагога і потребами виховання обґрунтовано сукупність оптимальних педагогічних умов, що сприяють ефективності процесу підготовки майбутніх інженерів-педагогів до використання комп'ютерних технологій у професійній діяльності.

Ключові слова: умови, фактор, педагогічні умови, підготовка, інженер-педагог.

Будь-яка система успішно функціонує і розвивається за дотримання певних умов (О. Бабанський, Ю. Конаржевський, Н. Кузьміна та ін.). Отже, процес підготовки майбутніх інженерів-педагогів до використання комп'ютерних технологій в рамках системи підготовки фахівця буде проходити найбільш ефективно за обґрунтування і реалізації певних педагогічних умов.

Питанням підготовки фахівців у системі вищої освіти до використання комп'ютерних технологій присвячено багато досліджень вітчизняних та російських науковців, серед яких: В. Алейніков, М. Благоев, Г. Генсерук, Л. Кравченко, М. Лапчик, Е. Олійник, Н. Петракова, О. Суховірський, О. Тимофеев, О. Трофімов, Г. Хазін, А. Штиров та ін. Дослідженнями підготовки майбутніх інженерів-педагогів у системі інженерно-педагогічної освіти до використання сучасних інформаційних технологій займалися А. Ашерев, Т. Богданова, Є. Громов, С. Майорова, М. Павленко, Г. Сажко, І. Шевель. Однак ці дослідження більшою мірою стосуються підготовки фахівців комп'ютерного профілю. Тому питання підготовки майбутніх інженерів-педагогів некомп'ютерного профілю до використання комп'ютерних технологій у професійній діяльності, зокрема виявлення педагогічних умов підготовки, потребує подальшого висвітлення.

Метою статті є обґрунтування педагогічних умов підготовки майбутніх інженерів-педагогів некомп'ютерного профілю до використання комп'ютерних технологій у професійній діяльності.

У філософському енциклопедичному словнику поняття „умова” трактується таким чином: 1) як середовище, в якому перебувають і без якого не можуть існувати; 2) як обстановка, в якій що-небудь відбувається [1, с. 615].

М. Віленський у навчальному посібнику відзначає: педагогічні умови – це обставини чи середовище, що сприяють розвитку або гальмуванню якогось педагогічного явища, процесу, властивості особистості тощо.

У свою чергу О. Пехота розглядає педагогічні умови як категорію, що визначається системою певних форм, методів, матеріальних умов, реальних ситуацій, що склалися об'єктивно чи суб'єктивно створені, необхідні для досягнення конкретної педагогічної мети [2].

Важливий вплив на педагогічний процес окрім умов також надають „фактори”. За визначенням енциклопедії фактор (від латин. *factor* – той, що робить, виробляє) – це причина, рушійна сила якого-небудь процесу, явища, що визначає його характер або окремі його риси [3, с. 1412].

Так, під фактором М. Боритко [4] розуміє момент, істотну обставину в будь-якому процесі, явищі, внутрішню причину, рушійну силу якого-небудь процесу, явища, визначаючи його характер або окремі риси. Умова – це зовнішня обставина, від якої залежить розвиток досліджуваного феномену, обстановка, в якій протікає процес становлення досліджуваного феномену. Науковець зазначає, що фактори становлення і розвитку людини можна лише прогнозувати, а впливати на них можна опосередковано через умови, які можна конструювати.

Під педагогічними умовами (М. Боритко) прийнято розуміти такі аспекти педагогічного процесу, на які можуть впливати зовнішні обставини, зокрема спеціально задумані і сконструйовані педагогом. У той же час педагогічні умови не можуть гарантувати обов'язкове досягнення педагогічного результату. Вони можуть тільки сприяти цьому. Як педагогічні умови можна розглядати організаційні форми, зміст освіти, методи навчання й інші складові педагогічного процесу.

Отже, на думку М. Боритка, щоб спроектувати систему педагогічних умов розвитку досліджуваного феномену, необхідно виконати такі процедури:

- на основі концептуального аналізу емпіричного педагогічного матеріалу і педагогічної літератури, власного педагогічного досвіду виявити розвивальний потенціал, закладений у вибраних як пріоритетних методах і формах роботи;

- у педагогічній практиці та наявних теоретичних підходах виділити характерні епізоди, тенденції стимулювання або протидії розвитку досліджуваного феномену;

- відібрати найбільш ефективні і керовані педагогічні умови, характерні методи, методичні прийоми і форми роботи;

- збудувати педагогічно доцільну логіку їх розвитку, що забезпечує максимальну (поетапну) включеність тих, хто вчаться, до навчально-виховного процесу, і зростання його суб'єктності;

- відібрати засоби діагностики і коригування процесу, а також довести результативність пропонованої системи умов (які особливі системні результати вона дає в рамках концепції) та оптимальність (який зміст, які методи, прийоми, форми стають зайвими) [4].

Узагальнюючи наведені точки зору, до педагогічних умов ми відносимо взаємозв'язані обставини внутрішнього та зовнішнього змісту, які свідомо створюються у процесі підготовки майбутнього фахівця та повинні забезпечити найбільш ефективне формування і протікання навчального процесу, зокрема підготовки майбутніх інженерів-педагогів до використання комп'ютерних технологій у професійній діяльності.

Процес підготовки майбутнього інженера-педагога до використання комп'ютерних технологій у професійній діяльності є багатоаспектним і пов'язаний з необхідністю вирішення основних суперечностей між: необхідністю вдосконалення підготовки майбутнього інженера-педагога в умовах комп'ютеризації освіти й недостатньою розробленістю методичного забезпечення цієї підготовки; сучасною системою професійної підготовки майбутнього інженера-педагога в системі інженерно-педагогічної освіти й збільшеними вимогами до рівня його підготовленості, а також недостатнім використанням можливостей комп'ютерних технологій для виконання цих вимог; необхідністю забезпечення конкурентоспроможності майбутніх інженерів-педагогів і низьким рівнем їх комп'ютерної компетентності.

На основі зазначених суперечностей визначено сукупність педагогічних умов підготовки майбутніх інженерів-педагогів до використання комп'ютерних технологій у професійній діяльності:

1) наповнення змісту професійно орієнтованих дисциплін професійно-практичною, методичною інформацією, спрямованою на формування професійної мотивації до використання комп'ютерних технологій у професійній діяльності;

2) наступність у формуванні змісту навчального матеріалу протягом курсу вивчення комп'ютерних технологій у ВНЗ з метою удосконалення знань, умінь і навичок до використання комп'ютерних технологій у професійній діяльності;

3) забезпечення набуття студентами теоретичних знань, практичних умінь і навичок щодо використання комп'ютерних технологій та створення комп'ютерних продуктів навчання під час проходження курсу „Інформаційні технології в навчанні“.

Педагогічні умови покликані забезпечити результативність процесу підготовки майбутніх інженерів-педагогів до використання комп'ютерних технологій у професійній діяльності. Вони виявлялись нами з урахуванням фундаментальних положень педагогічної науки про те, що для розвитку професійних якостей особистості необхідно створити людину в адекватні умови. Визначені нами педагогічні умови тісно взаємозв'язані та взаємозалежні. Дотримання цих умов сприяло активному, творчому, глибокому засвоєнню знань комп'ютерних технологій, формуванню професійних умінь, розвитку тих якостей особистості майбутнього інженера-педагога, які є запорукою його професійного успіху в діяльності, що передбачає використання комп'ютерних технологій.

Отже, обґрунтуємо сутність, взаємозв'язки та функції зазначених педагогічних умов у процесі підготовки майбутніх інженерів-педагогів до використання комп'ютерних технологій у професійній діяльності.

У формуванні педагогічних умов, які забезпечують ефективність процесу підготовки майбутніх інженерів-педагогів до використання комп'ютерних технологій у професійній діяльності, було враховано такі принципи та підходи:

- принцип свідомості й активності в навчанні;
- принцип проблемності;
- принцип послідовності;
- особистісно-орієнтований підхід (у центрі навчально-виховного процесу – інтереси студента, формування його якостей, ціннісних орієнтацій; враховується взаємозв'язок змісту навчання комп'ютерним технологіям з контекстом усього навчально-виховного процесу);
- діяльнісний підхід (зміст освіти повинен спрямовуватися на формування у студентів уявлень і умінь, що сприятимуть соціальній активності та діяльності в інформаційному суспільстві) [5; 6].

Обираючи педагогічні умови підготовки майбутніх інженерів-педагогів до використання комп'ютерних технологій, ми намагалися максимально співвіднести зміст процесу професійної підготовки студентів з предметом та соціально-педагогічним контекстом діяльності інженера-педагога.

Принцип свідомості й активності в навчанні ґрунтувався на положенні про те, що зв'язок людини й процес її пізнання характеризується активністю, бажаннями.

Принцип свідомості та активності передбачає орієнтацію майбутніх інженерів-педагогів на глибоке розуміння та осмислення змісту навчального матеріалу, прояв інтересу студентів до того, що вони вивчають, їх творчу участь в процесі здобуття знань. Основою принципу свідомості та активності лежить розуміння студентами суті поставленого завдання та зацікавленість у його вирішенні. Тому в процесі підготовки майбутніх інженерів-педагогів до використання комп'ютерних технологій у професійній діяльності ми сформували в студентів стійкий інтерес до цієї діяльності, вносили в

заняття елементи новизни, використовували активні форми навчання. У реалізації принципу свідомості та активності ми стимулювали студентів до свідомого контролю, аналізу результатів своєї діяльності з використанням інформаційних технологій. Виховували в них самостійність і творче ставлення до діяльності, яка передбачає використання інформаційних технологій.

У реалізації діяльнісного підходу ми додержувались єдності знань і діяльності; єдності теоретичної й практичної діяльності; опосередкованості діяльності її засобами зв'язку внутрішньої та зовнішньої діяльності. Володіння технологією — це вміння викладача здійснювати дії педагогічної діяльності й знання того, як виконати професійне завдання. У процесі реалізації педагогічних умов упровадження методу активного навчання розглядається нами на рівні технологій, що забезпечують продуктивну пізнавальну діяльність студента.

Зв'язок теорії з практикою реалізовувався шляхом створення на практичних лабораторних заняттях з курсу „Інформаційні технології в навчанні” педагогічних ситуацій, наближених до реальних умов навчальних закладів I-II рівнів акредитації. Під час таких занять студенти мали можливість застосовувати набуті знання та сформовані вміння на практиці.

Особистісно орієнтований підхід дозволив обрати спосіб структурування навчального процесу та навчального матеріалу, організації навчально-пізнавальної діяльності й засвоєних знань щодо формування готовності студентів до здійснення професійної діяльності в умовах комп'ютерних технологій навчання; керування інформаційним мисленням студентів, яке формується.

Принципи проблемності й послідовності було спрямовано перш за все на розвиток студента, його інтелектуальних якостей, інформаційної культури. Вони пов'язувалися з формуванням нового способу організації пізнавальної діяльності, яка змінила тип керованості в об'єктах, що вивчаються, та способи їх перетворення й використання такого змісту навчання, де кожне нове знання базується на попередньому та впливає з нього; з реалізацією поступового, поетапного переходу студентів до базових форм діяльності вищого рангу: від навчальної діяльності академічного типу до квазіпрофесійної діяльності (ділові й дидактичні ігри та ін.) і потім — до навчально-професійної діяльності (педагогічна практика).

У процесі навчання студенти повинні були засвоїти таке: якщо у своїй професійній діяльності вони будуть керуватися попереднім досвідом, то виявлятимуться репродуктивні й адаптивні якості особистості. Якщо ж у них буде прагнення змінити, розширити, розвинути середовище свого існування завдяки впровадженню різних інновацій, то будуть виявлені продуктивні й неадаптивні якості особистості. Саме тому принцип свідомості й активності в навчанні розумівся нами як організація системи ефективної підтримки, розвитку, стимулювання процесів самореалізації, самовиховання, саморозвитку студента. Інакше принцип активного навчання дозволяв розглядати студента як активного діяча навчального процесу, як творця своїх знань.

Як зазначав І. Лернер, педагогічна система діє й розвивається за законами логіки, що спирається на загальну теорію пізнання. За цією теорією логіка пізнання полягає в русі від абстрактного до конкретного. У нашому випадку процес виглядає так: цілісне сприйняття навчального матеріалу; засвоєння його в статичному вигляді; сходження на новий рівень теоретичного розуміння; творче використання [7, с. 34].

Таким чином, розроблені педагогічні умови процесу підготовки майбутніх інженерів-педагогів до використання комп'ютерних технологій у професійній діяльності надають можливість знайти відповідь на такі питання: для чого проводиться навчання

дії й завдання), чого навчати (зміст), як навчати (методи), за допомогою чого навчати (форми, засоби), наскільки ефективним є навчання (контроль та оцінка), чи сприяло воно озброєнню майбутніх інженерів-педагогів прийомами творчої діяльності.

У подальших дослідженнях доцільно розглянути етапи реалізації педагогічних умов процесу підготовки інженерів-педагогів до використання комп'ютерних технологій у професійній діяльності, а також перевірити ефективність і доцільність уведення запропонованих педагогічних умов.

Література:

1. Философский энциклопедический словарь / [редкол. : С. С. Аверинцев, А. Араб-Оглы, Л. Ф. Ильичёв и др.]. – 2-е изд. – М. : Сов. энциклопедия, 1989. – 815 с.
2. Виленский М. Я. Профессиональная направленность физического воспитания студентов педагогических специальностей : [учеб. пособ.] / М. Я. Виленский, Р. С. Сафин. – М. : Высш. шк., 1989. – 159 с.
3. Советский энциклопедический словарь / [гл. ред. А. М. Прохоров]. – 4-изд. – М. : Сов. энциклопедия, 1989. – 1632 с., ил.
4. Борытко Н. М. В пространстве воспитательной деятельности : [монография] / науч. ред. Н. К. Сергеев. – Волгоград : Перемена, 2001. – 180 с.
5. Вербицкий А. А. Контекстное обучение в системе подготовки учителя математики / А. А. Вербицкий // Высшее образование сегодня. – 2007. – № 6. – С. 79 – 83.
6. Забарна А. П. Організація навчання інформатики у профільній школі. – Тернопіль : Мандрівець, 2009. – 128 с.
7. Лернер И. Я. Дидактические особенности методов обучения / И. Я Лернер. – М. : Педагогика, 1981. – 186 с.

Крамаренко Т. А.

ПЕДАГОГИЧЕСКИЕ УСЛОВИЯ ПОДГОТОВКИ
БУДУЩИХ ИНЖЕНЕРОВ-ПЕДАГОГОВ НЕКОМПЬЮТЕРНОГО ПРОФИЛЯ К
ИСПОЛЬЗОВАНИЮ КОМПЬЮТЕРНЫХ ТЕХНОЛОГИЙ В ПРОФЕССИОНАЛЬНОЙ
ДЕЯТЕЛЬНОСТИ

В статье даны определения понятий фактора и условия, а также на основе обнаруженных противоречий между современной системой профессиональной подготовки инженера-педагога и потребностями общества обоснована совокупность оптимальных педагогических условий, которые способствуют эффективности процесса подготовки будущих инженеров-педагогов к использованию компьютерных технологий в профессиональной деятельности.

Ключевые слова: условия, фактор, педагогические условия, подготовка, инженер-педагог.

Kramarenko T. A.

PEDAGOGICAL CONDITIONS OF PREPARATION OF FUTURE ENGINEERS-PEDAGOGUES OF
NONCOMPUTER PROFILE TO USING OF COMPUTER TECHNOLOGIES IN THEIR
PROFESSIONAL ACTIVITY

The article gave definitions of notions of factor and condition and also on the basis of discovered contradictions between contemporary system of professional preparation of engineer-pedagogue and needs of society the totality of optimum pedagogical conditions grounded that promote effectiveness of the process of preparation of future engineers-pedagogues to using computer technologies in their professional activity.

Key words: conditions, factor, pedagogical conditions, preparation, engineer-pedagogue.

Наукове видання

ПЕДАГОГІЧНИЙ АЛЬМАНАХ

Збірник наукових праць

Випуск 12

Частина 3

Коректори – Демченко В. М., Несін Ю.М.
Технічний редактор – Кохановська О.В.

Підписано до друку 21.06.2011 р. Формат 210x297/8 (А-4)
Папір офсетний. Друк ризографний. Гарнітура Palatino Linotype.
Умовн.друк.арк. 35,5. Наклад 300.

Друк здійснено з оригінал-макету
у видавництві Південноукраїнського регіонального інституту
післядипломної освіти педагогічних кадрів
Свідоцтво ХС №54 від 10.02.2006 р.

Адреса видавництва:
Південноукраїнський регіональний інститут
післядипломної освіти педагогічних кадрів
вул.Покришева, 41
м.Херсон
73034
тел. (0552) 37-02-00
E-mail: suitti.ks@gmail.com